Utdanningsdirektoratet

Læreplankode: XX- XXXX

Læreplan i samfunnsøkonomi – programfag i studiespesialiserende utdanningsprogram

Fastsatt som forskrift:…….

Gjelder fra:…….

Formål

Økonomi spiller en vesentlig rolle i menneskenes liv og hverdag, og et samfunns økonomi er avgjørende for innbyggernes levestandard og velferd. I en globalisert økonomi med store forskjeller mellom fattige og rike land er det viktig å forstå hvilke faktorer som er med på å bestemme verdenssamfunnets økonomiske utvikling. Samtidig er det nødvendig å vite hvordan økonomisk vekst kan innebære nye utfordringer med hensyn til miljø og bærekraftig utvikling.

Samfunnsøkonomi skal bidra til å gi innsikt i økonomiske prosesser og sammenhenger både nasjonalt og internasjonalt. Videre skal faget motivere for samfunnsengasjement og aktiv deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Samfunnsøkonomisk forståelse vil gi et bedre grunnlag for å delta i samfunnsdebatten og foreta økonomiske valg. Samfunnsøkonomi er derfor også et allmenndannende fag.

Samfunnsøkonomi skal gi eleven kompetanse i økonomisk politikk og teori. Videre skal faget utvikle forståelse for hvordan penge- og finanspolitiske virkemidler kan brukes for å nå økonomiske og politiske målsettinger. Samfunnsøkonomi skal bidra til økt forståelse av sammenhengen mellom samfunnsøkonomiske prioriteringer og den enkeltes levekår. Faget skal også bevisstgjøre eleven i spørsmål som gjelder ressursbruk, miljø og bærekraftig utvikling.

Ved bruk av varierte metoder og ulike læringsarenaer skal opplæringen i faget stimulere til nysgjerrighet, kreativitet og samarbeid. Opplæringen skal oppøve til bevisst og selvstendig kritisk tenkning i møte med ulike typer av kilder. Samfunnsøkonomi vil kunne gi et godt grunnlag for deltakelse i arbeidslivet, videre studier og livslang læring.

Struktur

Samfunnsøkonomi består av to programfag: samfunnsøkonomi 1 og samfunnsøkonomi 2. Samfunnsøkonomi 2 bygger på samfunnsøkonomi 1.

Faget er strukturert i hovedområder som det er formulert kompetansemål for. Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng.

Oversikt over hovedområder:

Programfag	**Hovedområder**					
Samfunns- økonomi 1	Markedsteori	Nasjonal-regnskap og økonomisk vekst	Arbeids-marked og arbeidsledighet	Prisvekst og pengepolitikk	Inntektsfordeling og miljøproblemer	Internasjonal økonomi
Samfunns- økonomi 2	Markedsteori	Økonomisk vekst	Arbeidsledighet og økonomisk politikk	Inntektsfordeling og miljøproblemer	Internasjonal økonomi	

Hovedområder

Samfunnsøkonomi 1

Markedsteori

Hovedområdet markedsteori dreier seg om hvordan priser blir bestemt i et marked og hvordan pris og omsatt mengde avhenger av forbrukernes etterspørsel og bedriftenes tilbud av varer og tjenester. Markedsteori handler om prisdannelsen i markedet for fullkommen konkurranse. I tillegg handler det om markedets muligheter og begrensninger. Kildebruk og kildekritikk inngår i hovedområdet.

Nasjonalregnskap og økonomisk vekst

Hovedområdet nasjonalregnskap og økonomisk vekst handler om måling av sentrale økonomiske størrelser, landets produksjon og vekst og hvordan produksjon anvendes. Det dreier seg også om offentlig sektors rolle i verdiskapingen. Hovedområdet handler om faktorer som skaper økonomisk vekst i et samfunn, og hvordan det offentlige kan bidra til det.

Arbeidsmarked og arbeidsledighet

Hovedområdet arbeidsmarked og arbeidsledighet handler om teorier for hvordan arbeidsløshet oppstår, og hva slags økonomisk politikk som kan motvirke arbeidsledighet. Det dreier seg også om faktorer som påvirker lønnsfastsettelse, og hva som er årsakene til at det blir lønnsforskjeller i et samfunn.

Prisvekst og pengepolitikk

Hovedområdet prisvekst og pengepolitikk handler om ulike årsaker til prisstigning. Det dreier seg om hva pengepolitikk er, og hvordan den påvirker prisveksten og økonomien ellers. Kapitalmarkedenes betydning for økonomien står sentralt i dette hovedområdet.

Inntektsfordeling og miljøproblemer

Hovedområdet inntektsfordeling og miljøproblemer handler om hvordan inntekter fordeles innad i det enkelte land og mellom land, og hvilke virkemidler myndighetene kan bruke for å påvirke inntektsfordelingen. Det handler også om hva som kan gjøres for å oppnå økonomisk vekst i fattige land. Hovedområdet dreier seg dessuten om indirekte virkninger av produksjon og forbruk og tiltak som kan bidra til å motvirke miljøproblemer.

Internasjonal økonomi

Hovedområdet internasjonal økonomi dreier seg om årsaker til og virkninger av internasjonal handel. Det handler også om konsekvenser av økt internasjonal handel, flytende og fast valutakurs og virkninger av endringer i valutakursen.

Samfunnsøkonomi 2

Markedsteori

Hovedområdet markedsteori handler om hvordan pris og omsatt mengde avhenger av forbrukernes etterspørsel og bedriftenes tilbud av varer og tjenester. Markedsteori handler om prisfastsettelse under markedsformen monopol og under ulike former for ufullkommen konkurranse. Hovedområdet dreier seg også om ulike former for prisdiskriminering. Kildebruk og kildekritikk inngår i hovedområdet.

Økonomisk vekst

Hovedområdet økonomisk vekst handler om mulige årsaker til økonomisk vekst og ulike virkemidler for å skape økonomisk vekst.

Arbeidsledighet og økonomisk politikk

Hovedområdet arbeidsledighet og økonomisk politikk dreier seg om ulike årsaker til arbeidsledighet og hva slags økonomisk politikk som kan motvirke arbeidsledighet. I tillegg handler hovedområdet om hvordan den økonomiske politikken påvirker økonomien.

Inntektsfordeling og miljøproblemer

Hovedområdet inntektsfordeling og miljøproblemer handler om sammenhengen mellom økonomisk aktivitet og miljøproblemer. Ulike oppfatninger av begrepet bærekraftig utvikling er et sentralt tema. Hovedområdet dreier seg også om sentrale økonomiske problemstillinger knyttet til fattige og rike land.

Internasjonal økonomi

Hovedområdet internasjonal økonomi dreier seg om hvorfor land handler med hverandre, og hvordan handelen påvirkes av blant annet internasjonale avtaler og valutakurser. Hovedområdet handler også om sentrale økonomiske problemstillinger knyttet til Norges forhold til Verdens handelsorganisasjon (WTO) og Den europeiske union (EU).

Timetall

Timetallet er oppgitt i 60-minutters enheter:

Samfunnsøkonomi 1: 140 årstimer

Samfunnsøkonomi 2: 140 årstimer

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der hvor de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I samfunnsøkonomi forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Å kunne uttrykke seg muntlig i samfunnsøkonomi innebærer å framføre tydelige argumenter og begrunne faglige standpunkter. Det betyr også å kunne forklare innholdet og det teoretiske grunnlaget i offentlige dokumenter og faglitteratur i trykt form og på Internett.

Å kunne uttrykke seg skriftlig i samfunnsøkonomi innebærer korrekt språkbruk, presis bruk av faguttrykk, å beherske digitale kildehenvisninger og ha god skriftlig formuleringsevne. Det betyr også å strukturere fagstoff, argumentere logisk og analytisk og vise hvordan økonomisk teori kan anvendes på praktiske og aktuelle problemstillinger.

Å kunne lese i samfunnsøkonomi innebærer å utforske, tolke og reflektere over faglige tekster i bøker, offentlige dokumenter, aviser, tidsskrifter og på Internett. Å kunne lese betyr også å kunne tolke og forstå tabeller og diagrammer.

Å kunne regne i samfunnsøkonomi innebærer å gjøre beregninger med utgangspunkt i tabeller og diagrammer. Det betyr også å kunne beregne forskjellen mellom tilstandsvariabler og strømningsvariabler, og mellom nivå og vekst.

Å kunne bruke digitale verktøy i samfunnsøkonomi innebærer å utforske nettstedene til sentrale økonomiske institusjoner. Det betyr å kunne velge ut, kritisk vurdere og gjøre seg nytte av relevant informasjon og framstille eget arbeid i tekstbehandlingsprogram og presentasjonsprogram. Bruk av digitale verktøy innebærer også å gjøre beregninger ved hjelp av regnearkprogram.

Kompetansemål

Samfunnsøkonomi 1

Markedsteori

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beskrive hovedtrekk ved den samfunnsøkonomiske utviklingen
- gjøre rede for forhold som forklarer etterspørselen etter forbruksvarer og forbrukstjenester
- gjøre rede for hva som påvirker tilbudet av en vare eller tjeneste
- gjøre rede for prisdannelsen for en vare eller tjeneste som selges i et marked med fullkommen konkurranse
- diskutere markedets muligheter og begrensninger
- innhente, vurdere og bruke kilder på en relevant og etterprøvbar måte

Nasjonalregnskap og økonomisk vekst

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gi en oversikt over de viktigste begrepene i nasjonalregnskapet og forklare sammenhengen mellom dem
- drøfte om bruttonasjonalproduktet er et egnet mål for et lands produksjon og velferd
- gjøre rede for arbeidsdelingen mellom offentlig og privat sektor
- gjøre rede for hovedtrekkene i næringsstrukturen i Norge og diskutere hva olje og gass betyr for norsk økonomi
- gjøre rede for den økonomiske veksten i Norge og andre industriland og forklare årsaker til denne veksten

Arbeidsmarked og arbeidsledighet

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- forklare hvordan lønn fastsettes, og hvorfor det oppstår lønnsforskjeller
- forklare hvordan sysselsetting og arbeidsledighet måles
- gjøre rede for hvorfor arbeidsledighet og sysselsetting varierer mellom land og over tid
- drøfte mulige årsaker til forskjeller i arbeidsledighet og sysselsetting i og mellom land
- gjøre rede for offentlige tiltak som stimulerer sysselsetting og motvirker arbeidsledighet

Prisvekst og pengepolitikk

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for årsaker til prisstigning og hvordan prisstigning måles

- gjøre rede for formålet med pengepolitikken og hvordan den virker
- forklare finansmarkedenes betydning i samfunnsøkonomien

Inntektsfordeling og miljøproblemer

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for hvordan inntektsfordelingen er i Norge
- drøfte hvilke virkemidler myndighetene kan og bør bruke i inntektsfordelingen
- gjøre rede for forskjeller i inntekter og økonomisk vekst mellom ulike land
- diskutere hva som kan gjøres for å oppnå vekst i fattige land
- forklare indirekte virkninger av produksjon og forbruk
- gjøre rede for ulike virkemidler for å motvirke miljøproblemer

Internasjonal økonomi

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for årsaker til og virkninger av internasjonal arbeidsdeling og samhandel
- forklare hva som menes med faste og flytende valutakurser
- gjøre rede for virkningen av endringer i valutakursen for et land
- gjøre rede for begrepet konkurranseevne og drøfte faktorer som påvirker konkurranseevnen
- drøfte muligheter og utfordringer knyttet til økt internasjonal handel

Samfunnsøkonomi 2

Markedsteori

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for monopolets tilpasning i markedet og sammenligne med fullkommen konkurranse
- forklare forskjeller mellom samfunnsøkonomiske og bedriftsøkonomiske vurderinger
- beskrive ulike former for prisdiskriminering
- gjøre rede for ulike former for ufullkommen konkurranse
- gjøre rede for økonomisk politikk som fremmer fri konkurranse
- diskutere samfunnsøkonomiske virkninger av en politikk som stimulerer til økt konkurranse
- innhente, vurdere og bruke kilder på en relevant og etterprøvbar måte

Inntektsfordeling og miljøproblemer

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- drøfte sammenhengen mellom økonomisk aktivitet og miljøproblemer
- diskutere ulike oppfatninger av begrepet bærekraftig utvikling
- gjøre rede for direkte eller indirekte inngrep i markedet for å forebygge miljøskader og hindre overforbruk av ressurser
- drøfte sentrale økonomiske problemstillinger knyttet til fattige og rike land, og diskutere mulige tiltak mot fattigdomsproblemer i verdenssamfunnet

Internasjonal økonomi

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- forklare teorier om hvorfor land handler med hverandre
- gjøre rede for frihandel, proteksjonisme og ulike typer handelshindringer
- gjøre rede for hvordan valutakurser blir bestemt i valutamarkedene, og konsekvenser av endringer i valutakursen
- gjøre rede for virkemidler myndighetene kan sette i verk for å påvirke valutakursene
- gjøre rede for betydningen av avtaler for internasjonal handel
- drøfte sentrale økonomiske problemstillinger knyttet til Norges forhold til WTO og EU
- gjøre rede for betydningen av internasjonale finansmarkeder for økonomien i ulike land

Økonomisk vekst

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for mulige årsaker til forskjeller i økonomisk vekst mellom ulike land
- gjøre rede for virkemidler som kan brukes for å oppnå økonomisk vekst
- gjøre rede for økonomiske virkemidler som kan stimulere til nye arbeidsplasser

Arbeidsledighet og økonomisk politikk

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for ulike teorier om arbeidsledighet og vurdere egnede virkemidler mot ledighet
- gjøre rede for hvordan pengepolitikken påvirker økonomien
- gjøre rede for hvordan finanspolitikken påvirker økonomien
- gjøre rede for gjeldende retningslinjer for den økonomiske politikken i Norge i dag
- drøfte de viktigste økonomiske utfordringene som Norge står overfor i velferdspolitikken

Vurdering

Bestemmelser for sluttvurdering:

Standpunktvurdering

Programfag	Ordning
Samfunnsøkonomi 1	Elevene skal ha standpunktkarakter.
Samfunnsøkonomi 2	Elevene skal ha standpunktkarakter.

Eksamen for elever

Programfag	Ordning
Samfunnsøkonomi 1	Elevene kan trekkes ut til muntlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Samfunnsøkonomi 2	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eller muntlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamen for privatister

Programfag	Ordning
Samfunnsøkonomi 1	Privatistene skal opp til muntlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Samfunnsøkonomi 2	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.

De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskrift til opplæringsloven.